

Varför jag offentliggjorde namnen på 30 000 svenska nationalsocialister
(ur *Historielärarnas förenings årsskrift* 2003, sid. 59-62)

I mitten av augusti publicerade jag på Carlssons bokförlag "Den svenska nationalsocialismen: Medlemmar och sympatisörer 1931-45" med ett förord skrivet av docent Klaus Böhme vid Försvarshögskolan. Boken innehöll närmare 30 000 namn på organiserade svenska fascister och nationalsocialister i de åtta största och viktigaste partier och organisationer som verkade under nämnda period: Kyrkliga Folkpartiet, Nationalsocialistiska Arbetarepartiet/Svensk Socialistisk Samling, Nationalsocialistiska Blocket, Riksföreningen Sverige-Tyskland, Svensk Opposition, Svenska Nationalsocialistiska Partiet, Svenska Socialistiska Partiet och Sveriges Nationella Förbund.

Förutom korta introduktioner till respektive organisation utgjordes boken av över 500 sidor namnlistor som sammanställts genom bevarade matriklar alternativt via de jul- och nyårshälsningar som publicerades i de olika partiorganen. Flera av listorna innehöll inte bara fullständiga namn utan också angivande av titel och bostadsadress. Dessa namnlistor har systematiskt samlats in under flera års tid, dels i egenskap av grundare av tidskriften Expo och researchchef där 1995-97, och dels i egenskap av fristående forskare i ämnet sedan dess med mängder av uppdrag inom media bakom mig. Tanken har hela tiden varit att ge ut materialet i bokform med tonvikt på vilka de svenska nationalsocialisterna var, på grund av ämnets känsliga natur uppenbarligen den minst utforskade delen av denna rörelses historia. Det finns med andra ord fortfarande ett antal opublicerade namnlistor över prenumeranter, bidragsgivare, valkandidater och medlemmar i mindre sammanslutningar som förhoppningsvis kommer att kunna offentliggöras i framtiden.

Reaktionen på boken och debatten som följde var i vissa fall mycket upprörd med anklagelser om att hänga ut enskilda personer och att svärta ned släktnamn, och framför allt kanske ett antal adliga sådana. "Politisk pornografi" var nyckelordet för att beskriva det osvenska i att publicera tusentals namn och därmed bryta mot den närmast heliga integritetskänsla som råder i detta land med en liten befolkning där alla är släkt med eller känner varandra. Ett flertal journalister hängde upp sig på att infiltratörer, antinazister och SÄPO-folk riskerar att finnas med i boken, vilket säkert är sant. Det hade dock varit en övermänsklig uppgift att försöka identifiera dessa, och dessutom ovetenskapligt att ta bort dessa och därmed inte publicera listorna i sin helhet. Det ska också tilläggas att ett antal fruar och barn i flera fall upptagits som medlemmar och sympatisörer, där det går att misstänka att dåtidens patriarkala strukturer gjort att dessa skrivits in mer eller mindre ofrivilligt. Ett antal privatpersoner har även hört av sig efter att ha hittat sig själva eller sina närmaste släktingar i boken, och i många fall har dessa fortfarande varit i livet vilket har gett upphov till smärtsamma uppgörelser med den egna familjehistorien. I alla dessa sammanhang har jag svarat med att förklara syftet med boken, vilket inte har varit att hänga ut enskilda eller familjer, och ännu mindre att brännmärka dessa för evigt som "nazistsvin". På grund av den svenska debattens tendenser till individualisering undveks därmed de viktiga och svåra frågorna som uppkommer vid en närmare betraktelse av namnen. Symptomatiskt nog var det just detta som utländsk media såg som det viktigaste och fokuserade på: i Norge med Aftenbladet och i Danmark med Politiken som jämförde med sina egna inhemska nationalsocialistiska rörelser och tystnaden kring dessa, i Tyskland med Die Zeit som skrev om Sverige som en allierad pro-tysk nation under kriget, i Frankrike med Le Monde som skrev om att stora delar av den svenska överklassen inklusive kungahuset var naziinfluerad, och i England med BBC som fokuserade på hur denna överklass fortfarande utgör den svenska makteliten.

Syftet med bokutgivningen var nämligen att bryta tystnaden kring vilka de svenska nationalsocialisterna var, en fråga som med få undantag har undvikits att beröras tidigare. Mina sammanställningar visar nämligen att de svenska nationalsocialisterna för det första inte var så få som vi kanske gärna vill tro att de var. Det bör beaktas att de publicerade namnlistorna är ofullständiga, i många fall rent av fragmentariska, och en någorlunda komplett medlemslista för dessa åtta organisationer skulle sammantaget antagligen sluta på kring 100 000 namn. För det andra kan konstateras att de svenska nationalsocialisterna till stora delar tillhörde samhällets övre skikt med undantag av vissa mindre partier. Majoriteten av de lägre skikten var nog vid den här tiden i stället socialdemokrater eller kommunister. Det har med andra ord funnits goda orsaker under efterkrigstiden till att inte tala om vilka de svenska nationalsocialisterna var.

Jag ser publikationen som ett slags historiskt hjälpredskap att användas av forskare, journalister och intresserad allmänhet. Här kan vem som helst hitta sin gamla skollärare, fabrikören, församlingens präst eller den lokale stadsläkaren – uppenbarligen typiska representanter för den svenska nationalsocialismen. Totalt hittas här nämligen uppemot 200 professorer eller docenter, 200 präster eller biskopar, 200 advokater eller jurister, 300 läkare, 700 direktörer, 200 poliser och 800 officerare. Vid första anblick dyker en massa kändisar upp såsom forskningsresanden Sven Hedin, författaren Verner von Heidenstam, Are Waerland – grundare av frisksportrörelsen, översten Stig Wennerström – senare storspion, tonsättaren Kurt Atterberg, akademiledamoten Fredrik Böök, Idrottsbladets redaktör Torsten Tegnér och skulptören Carl Milles. Vidare journalisten Arvid Fredborg och professor Nils Ahnlund, för eftervärlden ju kända som antinazister, Tolkiens översättare Åke Ohlmarks, nobelpristagarna Sune Bergström och Hans von Euler-Chelpin, och direktörer som Hermods Gustaf Carne, Getinges Carl Stéen, Bolinders Birger Dahlerus, Esseltes Nils Edholm, ASEAs Sigfrid Edström, IKEAS Ingvar Kamprad och Skånska Cements Ernst Wehtje. Av hovanknutna dyker ett 30-tal namn upp, därav Rickard af Ström – bilskollärare åt Hagaprincessorna, professor Harry Bergquist – informator åt Lennart Bernadotte, hovstallmästare Clarence von Rosen och hovsångare Marianne Mörner.

Tråkigt nog för den svenska demokratin är de 30-tal personer som blev riksdagsledamöter efter kriget såsom James Dickson, Carl Ossbahr, Dag R Edlund, Bertil Rubin, Erik Anners, Jean Braconier och Per-Olof Strindberg samt höga statstjänstemän som Per Dahlberg, chef för riksdagens revisorer, hovrättsråd Seth C:son Bjurner, landstingsordförande och överläkare Nils-Brage Nordlander, FN-ambassadör och professor Gunnar Jarring, Lantbruksstyrelsens chef Nils Sonesson och Medicinalrådets chef Gunnar Hedrén. Allvarligt är också att hitta de historieprofessorer och arkiv- eller bibliotekschefer som borde ha forskat kring detta tidigare samt samlat in och förvaltat partiernas material innan det blev för sent: historieprofessorerna Sture Bolin, Sten Carlsson och Alf Åberg, tillika chef för Krigsarkivet, samt Arne Forssell, chef för Riksarkivet, och riksbibliotekarierna Lennart Grönberg och Uno Willers. Lika allvarligt är de journalister och mediarepresentanter som förekommer som borde ha granskat, till exempel Gunnar Prawitz från Publicistklubben, Svenska Dagbladets redaktör Allan Hernelius, SVTs Nils-Erik Baehrendtz och Mats Rehnberg samt Veckojournalens redaktör Matts Stenström.

Det faktum att den svenska nationalsocialismens medlemskader till stora delar utgjordes av de övre skikten bland 1910- och 20-talister som tillhörde den privilegierade lilla skara som läste vid universiteten på 1930- och 40-talen och därefter kom att förvalta och styra efterkrigstidens Sverige fram till pensionen på 1980-talet ser jag som det kanske största problemet, och den

betydelse detta har haft för den allmänna samhällsutvecklingen vågar jag inte ens spekulera kring. Vi vet till exempel att Sveriges Nationell Förbund samlade 1/5 av alla studenter i Lund på 1930-talet och ungefär lika många i Uppsala, och att Svenska Nationalsocialistiska Partiet hade studentavdelningar vid landets handelshögskolor, jurist- och medicinutbildningar. Denna starka gemenskap bland efterkrigstidens kommande maktelit har dessutom fortsatt att hålla ihop i slutna rum genom herrklubbar som Samfundet Svenske Män, Hagaklubben, Brunkebergsklubben och Ungsvenska klubben – klubbar vars svåröverkomliga matriklar i stort sett överensstämmer med bokens. Denna kusliga iakttagelse kan få vem som helst att börja betrakta efterkrigstidens och kanske också dagens Sverige som styrt av en naziinfluerad överklass, vilket antagligen delvis är fallet.

Slutligen kommer ju boken i precis rätt ögonblick att döma av vad som händer i Österrike, Belgien, Italien, Danmark, Norge och Frankrike för att inte glömma Sverige med sin livaktiga nationalsocialistiska rörelse. Vi måste förstå historien för att förstå nutiden och framtiden – rastänkande och invandrarfientlighet är inga nya företeelser utan har en lång historia i Västerlandet. I Sverige lade vi locket på 1945 och tabuiserade därmed svensk nationalsocialism, vilket gjorde att vi inte ville eller kunde ta i problemet när det åter dök upp ett halvsekel senare.

Tobias Hübinette